

Podstawa programowa

biznes i zarządzanie, etap III, zakres podstawowy, rok szkolny, od którego obowiązuje: 2024 / 2025, oficjalna

Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 30 stycznia 2018 r. w sprawie podstawy programowej kształcenia ogólnego dla liceum ogólnokształcącego, technikum oraz branżowej szkoły II stopnia ze zmianami z dnia 28 czerwca 2024 r.

Cele kształcenia - wymagania ogólne:

I. Wiedza.

1. Charakteryzowanie elementów kompetencji przedsiębiorczych, wyjaśnianie zależności zachodzących między nimi i rozumienie ich roli we współczesnym świecie.
2. Rozumienie znaczenia i wyzwań pracy zespołowej oraz poznanie technik ją wspomagających.
3. Charakteryzowanie etapów zarządzania projektami.
4. Identyfikowanie podstawowych rodzajów ryzyk związanych z realizacją projektów.
5. Wyjaśnianie mechanizmów funkcjonowania gospodarki rynkowej, powiązań między jej podmiotami i poznanie roli państwa w procesach gospodarczych.
6. Zaznajomienie się z prawami i instytucjami chroniącymi konsumenta.
7. Rozumienie różnych postaw ludzi wobec pieniędzy oraz konsekwencji wynikających z tych postaw.
8. Charakteryzowanie usług finansowych ważnych dla gospodarstwa domowego.
9. Rozumienie metod aktywnego poszukiwania pracy.
10. Wyjaśnianie zasad zarządzania przedsiębiorstwem.
11. Znajomość procesu planowania własnego biznesu.

II. Umiejętności i stosowanie wiedzy w praktyce.

1. Analiza własnych kompetencji przedsiębiorczych i przygotowanie planu działania zmierzającego do ich rozwoju.
2. Współpraca w zespole i skuteczne organizowanie pracy zespołu w celu realizacji określonego zadania.
3. Prowadzenie dyskusji i argumentowanie w trakcie pracy zespołowej.
4. Formułowanie i uzasadnianie celów, planowanie, prezentowanie zakresu i realizacja prostych zadań projektowych.
5. Samodzielne obserwacje zjawisk zachodzących w gospodarce i wyciąganie wniosków na podstawie tych obserwacji.
6. Uwzględnianie prostych informacji gospodarczych oraz podstawowych wskaźników ekonomicznych w podejmowanych decyzjach dotyczących życia prywatnego i w planach na przyszłość.
7. Planowanie budżetu gospodarstwa domowego ze świadomością konsekwencji nadmiernego zadłużania się.
8. Analizowanie wpływu podatków na budżet gospodarstwa domowego i możliwości wykorzystania ulg.
9. Dobieranie oferty usług finansowych do własnych potrzeb.
10. Dobieranie odpowiednich form oszczędzania i inwestowania, z uwzględnieniem towarzyszącego im ryzyka i adekwatnie do sytuacji gospodarstwa domowego.
11. Obserwowanie dynamicznie zmieniającego się rynku pracy i rozpoznawanie kompetencji na nim oczekiwanych.
12. Sporządzanie dokumentów aplikacyjnych podczas ubiegania się o pracę.
13. Kształtowanie umiejętności autoprezentacji i formułowania konstruktywnych opinii zwrotnych.
14. Samodzielne analizowanie zjawisk zachodzących w najbliższym otoczeniu i formułowanie na ich podstawie pomysłów na własny biznes.
15. Przygotowanie do planowania własnej działalności gospodarczej.

III. Kształtowanie postaw.

1. Dostrzeganie znaczenia i konieczności ciągłego doskonalenia kompetencji przedsiębiorczych w życiu osobistym i społeczno-gospodarczym.
2. Dostrzeganie znaczenia kreatywnego myślenia w tworzeniu pomysłów na biznes oraz rozwiązywaniu problemów w życiu osobistym i zawodowym.
3. Docenianie roli przedsiębiorców budujących w sposób odpowiedzialny konkurencyjną gospodarkę oraz dostrzeganie znaczenia wolności gospodarczej i własności prywatnej jako filarów społecznej gospodarki rynkowej.
4. Przyjmowanie postaw patriotyzmu gospodarczego, rozumianego jako odpowiedzialność konsumentów i ludzi biznesu za dobrobyt gospodarczy i społeczny kraju.
5. Dostrzeganie konsekwencji działań nieetycznych związanych z finansami.

6. Świadomość konsekwencji związanych z nieodpowiedzialnym zadłużaniem się i mechanizmów wychodzenia ze spirali zadłużenia.
7. Samoświadomość i przyjmowanie odpowiedzialności za swoją karierę zawodową.
8. Docenianie roli postaw przedsiębiorczych pracowników w rozwoju biznesu i przedsięwzięć społecznych.
9. Docenianie roli przedsiębiorcy i osób zarządzających w osiągnięciu celów przedsiębiorstwa.
10. Otwarcie na szanse pojawiające się w otoczeniu, podejmowanie inicjatywy, pomysłowość i determinacja w realizacji celów.
11. Respektowanie praw ochrony własności intelektualnej.

Zalecane warunki i sposób realizacji:

Wymagania w zakresie podstawowym podzielono na sześć części:

- 1) osoba przedsiębiorcza we współczesnym świecie
- 2) zarządzanie projektami
- 3) gospodarka rynkowa
- 4) finanse osobiste
- 5) osoba przedsiębiorcza na rynku pracy
- 6) przedsiębiorstwo.

Każda z sześciu części koncentruje się na innych aspektach przedsiębiorczości i ma na celu kształtowanie i wzmacnianie kompetencji przedsiębiorczych w różnych sferach życia.

Kształcenie w zakresie podstawowym powinno rozpocząć się od identyfikacji cech osoby przedsiębiorczej i rozpoznania tych cech, które mają szczególne znaczenie w gospodarce rynkowej. Z tego powodu w części pierwszej (osoba przedsiębiorcza we współczesnym świecie) silny akcent położono na identyfikację składowych kompetencji osoby przedsiębiorczej (nie tylko w zakresie wiedzy, lecz przede wszystkim umiejętności i postaw), w tym na kreatywność, komunikację, kooperację i krytyczne myślenie. Istotne jest, aby uczeń potrafił dokonać autodiagnozy swoich kompetencji oraz znaleźć sposoby ich wzmocnienia. W

tej części uczniowie m.in. dowiadują się, w jaki sposób skutecznie komunikować się we współdziałaniu z innymi, poznają techniki wpływu i dowiadują się, jak bronić się przed manipulacją, jak skutecznie zarządzać czasem, jakie stosować metody przy podejmowaniu decyzji, jak zbudować zespół i zorganizować jego prace oraz jak wzmacniać kreatywność i pobudzać innowacyjność.

Druga część (zarządzanie projektami) pozwala uczniom poznać specyfikę projektów i opanować podstawowe kompetencje związane z ich skutecznym wdrażaniem. Uczniowie, realizując przykładowe projekty, dowiadują się, jakie są etapy projektu i jakie działania muszą podjąć na każdym z etapów, żeby zwiększyć prawdopodobieństwo finalnego sukcesu we własnych przedsięwzięciach biznesowych lub społecznych. Na etapie inicjowania i planowania projektu uczniowie poznają, jak poprawnie zdefiniować cele projektu, jak wyróżnić zadania i określić role w projekcie, a także jak stworzyć prosty harmonogram i budżet projektowy. Na etapie realizowania projektu uwaga uczniów zostaje skupiona na konieczności wprowadzania zmian do wcześniej zaplanowanych prac, natomiast etap zamknięcia ma umożliwić zdobycie kompetencji umiejętnego raportowania, analizowania powstałych problemów i definiowania ryzyk. Wprowadzenie takich zagadnień oraz zdobywanie przez uczniów takich kompetencji w trakcie realizacji przedmiotu biznes i zarządzanie na początkowym etapie nauczania jest istotne, ponieważ stanowi podstawę do realizowania kolejnych treści w formie projektów, które uczniowie realizują w zespołach.

Istotą trzeciej części (gospodarka rynkowa) jest przybliżenie uczniom mechanizmów funkcjonowania gospodarki rynkowej i powiązań między jej podmiotami, a także poznanie przez uczniów roli państwa w procesach gospodarczych. Ma to na celu nabycie przez ucznia umiejętności samodzielnego obserwowania zjawisk zachodzących w gospodarce i wyciągania na tej podstawie wniosków dotyczących własnej przyszłości. W ramach tego obszaru uczniowie wzmacniają swoje kompetencje pozwalające oceniać wpływ podstawowych zjawisk ekonomicznych i dokonywanych wyborów na ich osobistą sytuację (jako konsumentów) oraz sytuację innych podmiotów gospodarczych. Uczniowie zostają również zaznajomieni z prawami konsumenta i instytucjami chroniącymi konsumenta.

Celem czwartej części (finanse osobiste) jest przygotowanie uczniów do podejmowania odpowiedzialnych decyzji finansowych ze świadomością przyszłych konsekwencji, w tym związanych z nieodpowiedzialnym zadłużaniem się i niezabezpieczeniem środków finansowych na okres mniejszej aktywności zawodowej. Ten cel jest realizowany przez uświadomienie istnienia różnych postaw ludzi wobec pieniędzy, przyswojenie zasad racjonalnego prowadzenia budżetu gospodarstwa domowego, uświadomienie konieczności oszczędzania, w tym działania związanego z zabezpieczeniem finansowym w przyszłości, uwrażliwienie na ryzyko różnych form inwestowania oraz przez konkretne zalecenia związane z korzystaniem z określonych produktów finansowych i bardziej świadomym egzekwowaniem praw klienta usług finansowych.

W piątej części (osoba przedsiębiorcza na rynku pracy) uwaga uczniów koncentruje się na kształtowaniu i wzmacnianiu ich przyszłej pozycji na rynku pracy. W tym celu uczniowie analizują swoje kompetencje i porównują je z oczekiwaniami pracodawców oraz podejmują działania związane ze świadomym planowaniem swojej przyszłości (zarówno zawodowej, jak i edukacyjnej). W ramach realizacji tej części uczniowie rozwijają również kompetencje związane z aktywnym poszukiwaniem pracy.

W szóstej części (przedsiębiorstwo) uczniowie samodzielnie analizują zjawiska zachodzące w najbliższym otoczeniu, formułują na ich podstawie pomysły na własny biznes i przygotowują się do planowania własnej działalności gospodarczej, z uwzględnieniem aspektów finansowych, etyki i społecznej odpowiedzialności biznesu. Zakres rozszerzony przedmiotu biznes i zarządzanie został zaplanowany jako pogłębienie i rozszerzenie zagadnień z zakresu podstawowego oraz umożliwienie uczniom utrwalenia zdobytych kompetencji przez praktyczne działanie. Dodatkowym celem jest umożliwienie przygotowania uczniów do egzaminu maturalnego z tego przedmiotu.

Wymagania szczegółowe:

I.

Osoba przedsiębiorcza we współczesnym świecie: przedsiębiorczość w gospodarce rynkowej, kompetencje przedsiębiorcze i metody ich doskonalenia, umiejętności interpersonalne, praca zespołowa, kreatywne myślenie, rola innowacji w przedsiębiorczości. Uczeń:

I.1)

na wybranych przykładach identyfikuje cechy człowieka przedsiębiorczego, rozpoznaje je u siebie i określa związek zachowania się osoby przedsiębiorczej z szansami, jakie stwarza gospodarka rynkowa,

I.2)

dostrzega znaczenie przedsiębiorczości, w tym innowacyjności i kreatywności, w życiu osobistym, społecznym i gospodarczym,

I.3)

identyfikuje składowe kompetencje osoby przedsiębiorczej (w zakresie wiedzy, umiejętności, postaw) i zależności zachodzące między nimi, a także dokonuje analizy własnych kompetencji i przygotowuje plan rozwoju kompetencji przedsiębiorczych,

I.4)

wyjaśnia rolę umiejętności w zakresie komunikacji interpersonalnej jako składową kompetencji przedsiębiorczych oraz stosuje różne formy komunikacji werbalnej i niewerbalnej we współdziałaniu z innymi,

I.5)

rozpoznaje techniki wywierania wpływu na ludzi i stosuje sposoby obrony przed manipulacją,

I.6)

stosuje techniki zarządzania czasem w pracy indywidualnej i zespołowej,

I.7)

charakteryzuje etapy podejmowania decyzji i stosuje metody wspomagające ten proces,

I.8)

wyjaśnia znaczenie pracy zespołowej, charakteryzuje główne bariery w budowaniu zespołu i organizuje jego pracę w celu realizacji określonego zadania,

I.9)

wyjaśnia, na czym polega kreatywne myślenie i jego znaczenie w procesie identyfikacji szans rynkowych na nowe przedsięwzięcie biznesowe lub społeczne,

I.10)

charakteryzuje najważniejsze bariery oraz stosuje techniki pobudzające kreatywne myślenie w pracy indywidualnej i zespołowej,

I.11)

rozróżnia rodzaje i źródła innowacji, a także wyjaśnia na wybranych przykładach ich wpływ na zdolności konkurencyjne przedsiębiorstw na rynku.

II.

Zarządzanie projektami: specyfika projektu, zakres, etapy i cele projektu, planowanie zadań projektowych, budżet i harmonogram działań, role w projekcie i podział zadań, podsumowywanie zadań projektowych. Uczeń:

II.1)

rozumie istotę projektu, identyfikuje i omawia poszczególne etapy projektu oraz charakteryzuje je na wybranym przykładzie,

II.2)

definiuje cele projektu, wykorzystując technikę SMART,

II.3)

wyróżnia zadania w projekcie i określa role w projekcie poszczególnych członków zespołu (na wybranym przykładzie),

II.4)

przygotowuje harmonogram i prosty budżet projektowy na podstawie zebranych danych,

II.5)

w czasie realizacji przykładowych zadań projektowych wprowadza zmiany do wcześniej zaplanowanych prac,

II.6)

sporządza zwięzłe sprawozdania z przeprowadzonych zadań projektowych, analizując powstałe problemy i zidentyfikowane ryzyka.

III.

Gospodarka rynkowa: przedsiębiorczość w gospodarce rynkowej, cechy gospodarki rynkowej, rodzaje rynków, mechanizm rynkowy, podmioty gospodarki rynkowej, podmioty ekonomii społecznej, parametry charakteryzujące gospodarkę, budżet państwa i budżety jednostek samorządu terytorialnego, rola państwa w gospodarce, konsument na rynku, patriotyzm gospodarczy. Uczeń:

III.1)

dostrzega znaczenie przedsiębiorczości w rozwoju społeczno-gospodarczym - w skali lokalnej, regionalnej, krajowej i globalnej,

III.2)

wykazuje zalety gospodarki opartej na mechanizmie rynkowym, doceniając fundamentalne wartości, na jakich się ona opiera (wolność gospodarcza, prywatna własność),

III.3)

analizuje funkcje rynku i rozróżnia rodzaje rynków,

III.4)

wyjaśnia prawo popytu i podaży oraz charakteryzuje czynniki wpływające na wielkość popytu i podaży,

III.5)

określa zależności między podmiotami gospodarki rynkowej, w tym państwem, gospodarstwem domowym i przedsiębiorstwem,

III.6)

identyfikuje podstawowe parametry charakteryzujące gospodarkę (w tym produkt krajowy brutto (PKB), inflację, zatrudnienie, bezrobocie),

III.7)

analizuje źródła wpływów i kierunki wydatków budżetu państwa oraz przykładowej jednostki samorządu terytorialnego, wyjaśnia wpływ deficytu budżetowego i długu publicznego na funkcjonowanie państwa i gospodarki,

III.8)

charakteryzuje organizacje i instytucje prokonsumenckie oraz potrafi korzystać z praw przysługujących konsumentom, w tym składać reklamację,

III.9)

rozumie, na czym polega współczesny patriotyzm gospodarczy, i dostrzega jego przejawy m.in. w uczciwym prowadzeniu i rozwijaniu działalności gospodarczej w Polsce, płaceniu podatków w Polsce, wykorzystywaniu rodzimych technologii, kupowaniu polskich produktów.

IV.

Finanse osobiste: pieniądz, obieg pieniądza, postawy wobec pieniędzy, dojrzałość finansowa, instytucje rynku finansowego, budżet gospodarstwa domowego, spirala

zadłużenia, podatki, formy oszczędzania i inwestowania, ryzyko inwestycyjne, usługi bankowe, bezpieczeństwo elektronicznych usług finansowych, finansowe zabezpieczenie przyszłości, ubezpieczenia społeczne, ubezpieczenia majątkowe i na życie, inwestowanie na Giełdzie Papierów Wartościowych, etyka w finansach. Uczeń:

IV.1)

omawia funkcje i formy pieniądza oraz jego obieg w gospodarce,

IV.2)

identyfikuje swoją postawę wobec pieniędzy oraz rozróżnia podstawowe postawy ludzi wobec pieniędzy, wymienia wady i zalety każdej z nich oraz omawia poziomy dojrzałości finansowej,

IV.3)

charakteryzuje najważniejsze instytucje rynku finansowego w Polsce oraz objaśnia ich znaczenie w funkcjonowaniu gospodarki, przedsiębiorstw i konsumentów,

IV.4)

wyjaśnia podstawowe zasady tworzenia budżetu gospodarstwa domowego, formułuje praktyczne rady pozwalające poprawić jakość zarządzania budżetem oraz uniknąć spirali zadłużenia i wyjść z niej,

IV.5)

wymienia podstawowe rodzaje podatków w Polsce, ze szczególnym uwzględnieniem podatków, których podatnikami są członkowie gospodarstwa domowego,

IV.6)

wyjaśnia, z czego wynikają różnice między wynagrodzeniem brutto i netto,

IV.7)

dobiera odpowiednie sposoby rozliczeń i możliwe do zastosowania ulgi w podatku dochodowym od osób fizycznych (PIT),

IV.8)

rozróżnia formy oszczędzania i podstawowe formy inwestowania, ocenia je pod względem ryzyka, przewidywanych zysków i płynności,

IV.9)

ma świadomość pułapek związanych z wyborem podstawowych form oszczędzania i inwestowania, w tym inwestowania spekulacyjnego (z uwzględnieniem inwestycji alternatywnych), wykazuje różnice między inwestowaniem i hazardem oraz przeprowadza symulowaną alokację środków finansowych w wybrane formy oszczędzania i inwestowania,

IV.10)

analizuje oferty usług banków oraz spółdzielczych kas oszczędnościowo-kredytowych w zakresie kont osobistych, kart płatniczych, lokat terminowych, kredytów i pożyczek oraz oferty pozabankowych instytucji pożyczkowych, uwzględniając realną stopę procentową, a także gwarancje depozytów,

IV.11)

rozumie zasady bezpieczeństwa i dostrzega zagrożenia przy korzystaniu z systemów elektronicznych związanych z finansami osobistymi, w tym bankowości elektronicznej,

IV.12)

dostrzega konieczność wczesnego rozpoczęcia systematycznego oszczędzania i inwestowania środków finansowych na emeryturę i jest świadomy efektów finansowych związanych z procentem składanym w przypadku długiego okresu lokowania środków,

IV.13)

charakteryzuje system zabezpieczenia społecznego (ubezpieczenia społeczne i zdrowotne) oraz rodzaje ubezpieczeń (osobowych i majątkowych) według różnych kryteriów i porównuje oferty zakładów ubezpieczeń na przykładzie ubezpieczenia nieruchomości lub pojazdów mechanicznych, ze szczególnym uwzględnieniem relacji zakresów ochrony i sum ubezpieczeń do wysokości składki,

IV.14)

charakteryzuje rodzaje papierów wartościowych i objaśnia mechanizm inwestowania w akcje na giełdzie papierów wartościowych na przykładzie Giełdy Papierów Wartościowych w Warszawie,

IV.15)

krytycznie analizuje przykładowe umowy produktów finansowych (np. umowy kredytu lub pożyczki, ogólne warunki ubezpieczenia),

IV.16)

jest świadomy, że należy korzystać z różnorodnych i wiarygodnych źródeł informacji przed podjęciem decyzji finansowych,

IV.17)

ocenia przykłady praktyk i zachowań etycznych oraz nieetycznych na rynku finansowym i formułuje rekomendacje, co zrobić, żeby nie paść ofiarą nieuczciwych praktyk.

V.

Osoba przedsiębiorcza na rynku pracy: kariera zawodowa, poszukiwanie pracy, rozmowa kwalifikacyjna, autoprezentacja, formułowanie opinii zwrotnej, etyka w pracy. Uczeń:

V.1)

na podstawie analizy ścieżek kariery znanych ludzi oraz własnych oczekiwań planuje swoją karierę zawodową i wymienia jej etapy w czasie,

V.2)

formułuje własne cele zawodowe zgodnie z zasadą SMART, z zachowaniem równowagi z planami w życiu prywatnym, i opisuje możliwości ich realizacji,

V.3)

opracowuje plan swojej ścieżki edukacyjnej,

V.4)

analizuje swoje kompetencje i zestawia je z zapotrzebowaniem na rynku pracy,

V.5)

analizuje oferty pracy, wskazuje najbardziej i najmniej poszukiwane zawody oraz identyfikuje potencjalne trudności w znalezieniu pracy przez osoby bezrobotne,

V.6)

przygotowuje dokumenty aplikacyjne związane z ubieganiem się o pracę,

V.7)

dokonuje autoprezentacji jako kandydat do pracy i na podstawie konstruktywnej informacji zwrotnej koryguje swoje wystąpienie,

V.8)

rozumie zasady prowadzenia rozmowy kwalifikacyjnej,

V.9)

wymienia podstawowe prawa i obowiązki pracownika (w tym młodocianego) i pracodawcy,

V.10)

na wybranych przykładach wymienia różnice między zatrudnieniem a samozatrudnieniem oraz analizuje ich zalety i wady,

V.11)

identyfikuje konsekwencje nieetycznych zachowań w relacjach pracownik - pracodawca.

VI.

Przedsiębiorstwo: zarządzanie przedsiębiorstwem, własny biznes i jego otoczenie, finanse przedsiębiorstwa, etyka w biznesie, społeczna odpowiedzialność przedsiębiorstw. Uczeń:

VI.1)

rozumie istotę procesu zarządzania przedsiębiorstwem i dostrzega znaczenie zarządzania w osiąganiu celów przedsiębiorstwa,

VI.2)

dyskutuje na tematy związane z prowadzeniem biznesu podczas spotkania z przedsiębiorcą,

VI.3)

inspirując się doświadczeniami własnymi i znanych przedsiębiorców oraz bazując na zebranych informacjach z rynku (zachowania klientów i konkurentów), znajduje pomysły na własną działalność gospodarczą i ocenia je pod względem innowacyjności,

VI.4)

w ramach pracy projektowej przygotowuje w zespole wstępną koncepcję własnego biznesu,

VI.5)

ma świadomość znaczenia ochrony własności intelektualnej w prowadzonej działalności,

VI.6)

analizuje mikro- i makrootoczenie przedsiębiorstwa, identyfikuje mocne i słabe strony oraz szanse i zagrożenia projektowanego przedsiębiorstwa,

VI.7)

identyfikuje możliwe źródła finansowania działalności przedsiębiorstw,

VI.8)

prognozuje efekty finansowe projektowanego przedsiębiorstwa na podstawie zestawienia planowanych przychodów i kosztów,

VI.9)

rozdóżnia zachowania etyczne i nieetyczne w biznesie, w tym przejawy korupcji w życiu gospodarczym, oraz rozumie istotę i cele społecznej odpowiedzialności przedsiębiorstw,

VI.10)

dokonuje prezentacji koncepcji własnego biznesu i na podstawie komunikatów zwrotnych modyfikuje jej elementy.